

OBSAH

1. Úvod do teorie fiskální decentralizace	13
1.1 Veřejná vláda a decentralizace	13
1.2 Fiskální federalismus a fiskální decentralizace	16
1.3 Vývoj teorie fiskálního federalismu	19
1.4 Současné decentralizační tendence	21
2. Konceptní rámec pro decentralizaci v ekonomické teorii	28
2.1 Lokalizační teorie	28
2.2 Tieboutův model	30
2.3 Ekonomická teorie klubů	32
2.4 Princip fiskální ekvivalence a velikost jednotek vlády	39
2.5 Princip subsidiarity	46
2.6 Rozdělení fiskálních funkcí mezi úrovně veřejné vlády	48
2.6.1 Stabilizační funkce	49
2.6.2 Redistribuční funkce	52
2.6.3 Alokační funkce	55
Hlavní argumenty pro decentralizaci alokační funkce	56
Závěry	67
3. Struktura decentralizovaných úrovní vlády a decentralizace výdajových odpovědností	69
3.1 Počet decentralizovaných úrovní vlády	69
3.2 Místní vládní úroveň	71
3.3 Decentralizace výdajových odpovědností	73
3.4 Struktura územní samosprávy a decentralizace výdajů v ČR	78
3.4.1 Nástin historického vývoje územní samosprávy v ČR	78
3.4.2 Obce v ČR	79
3.4.3 Výdaje obecních rozpočtů	81
3.4.4 Kraje	91
3.4.5 Výdaje krajů	93
3.4.6 Regionální rady regionů soudržnosti	102
Závěry	102

4. Financování decentralizovaných úrovní vlády	104
4.1 Klasifikace příjmů decentralizovaných úrovní vlády	104
4.2 Vertikální fiskální nerovnováha a fiskální vztahy mezi úrovněmi veřejné vlády	106
4.3 Požadavky na systém financování decentralizovaných úrovní vlády	113
4.4 Financování decentralizovaných funkcí v ČR	114
4.4.1 Municipální rozpočty v ČR	116
4.4.2 Krajské rozpočty v ČR	119
4.4.3 Rozpočty Regionálních rad regionů soudržnosti	122
Závěry	123
5. Teorie a praxe zdanění v decentralizovaném systému	124
5.1 Teoretická východiska pro decentralizované zdanění	124
5.2 Místní daňová základna	126
5.3 Mezní náklady veřejných fondů	129
5.3.1 Využití mcpf pro hodnocení efektivity veřejných výdajů	131
5.3.2 Odvození nabídky a poptávky po veřejných fondech	132
5.4 Daňové určení	133
5.4.1 Konvenční přístup k daňovému určení	134
5.4.2 Přístup teorie veřejné volby	136
5.4.3 Způsoby daňového určení	137
Místní daně	138
Daňové přírážky	138
Sdílení daní	139
5.4.4 Daňová autonomie	142
5.4.5 Doporučení Rady Evropy k decentralizovanému zdanění	145
Závěry	146
5.5 Vhodnost jednotlivých druhů daní pro decentralizaci	147
5.5.1 Uživatelské poplatky	148
5.5.2 Majetkové daně	151
5.5.3 Daně na zboží a služby	158
5.5.4 Osobní důchodové daně	166
5.5.5 Daně ze zisků společností	174
Závěry	177
5.6 Daňové příjmy územních samospráv v ČR	178
Vývoj rozpočtového určení daní obcí v letech 1993–2007	179
Rozpočtové určení daní obcím od roku 2008	183
Daň z nemovitostí v příjmech obcí ČR	190
Místní poplatky v rozpočtech obcí	192

5.6.1	Rozpočtové určení daní obcím	179
5.6.2	Rozpočtové určení daní krajům	195
5.6.3	Daňová autonomie územních rozpočtů v ČR a ve vybraných zemích EU – hledisko alokační efektivnosti	197
	Závěry	203
6.	Fiskální pozice územní samosprávy	204
6.1	Fiskální kapacita a fiskální úsilí	205
6.2	Měření fiskální kapacity	206
6.2.1	Celkové příjmy územní samosprávy	206
6.2.2	Osobní důchod na obyvatele	207
6.2.3	Hrubý regionální produkt	207
6.2.4	Celkové zdanitelné zdroje	207
6.2.5	Reprezentativní daňový systém a reprezentativní příjmový systém . .	208
6.3	Fiskální potřeba a její měření	213
7.	Problémy s nerovností a neefektivností při fiskální decentralizaci	218
7.1	Fiskální decentralizace a nerovnosti	218
7.1.1	Čisté fiskální užitky	220
7.2	Fiskální decentralizace a neefektivnost	224
7.2.1	Rozdíly v čistých fiskálních užitcích	224
7.2.2	Fiskální externality	225
	Horizontální fiskální externality	226
	Vertikální fiskální externality	228
	Závěry	230
7.3	Horizontální fiskální nerovnosti v rámci územní samosprávy ČR	230
7.3.1	Meziregionální redistribuce v ČR prostřednictvím sdílení daní a dotací ÚSC (2002–2006)	231
	Závěry	244
7.3.2	Empirický pohled na horizontální fiskální nerovnosti mezi českými obcemi (2001–2004)	245
	Závěry	257
7.3.3	Fiskální situace malých obcí v ČR (2001–2005)	260
	Analýza příjmů malých obcí.	262
	Analýza výdajů malých obcí.	270
	Podrobná analýza výdajů malých obcí	272
	Závěry	277

8. Dotace v decentralizovaném systému	279
8.1 Místo dotací v decentralizovaných systémech veřejné vlády	279
8.2 Dotace jako nástroj redistribuce	282
8.2.1 Fiskální rovnost a fiskální vyrovnávání	282
8.2.2 Národní standardy preferovaných veřejných statků	284
8.2.3 Mezuregionální stabilizace	285
8.3 Dotace jako nástroj zvýšení efektivity	285
8.4 Určení objemu dotací k rozdělení – vertikální dimenze dotačního systému	287
8.5 Kategorie dotací a jejich využívání v dotačních systémech	290
8.5.1 Účelové dotace	293
Definice účelových dotací	293
Využití účelových dotací	294
Výhody a nevýhody účelových dotací	297
8.5.2 Neúčelové dotace	302
Definice neúčelových dotací	302
Využití neúčelových dotací	302
Rozlišení mezi neúčelovou dotací a sdílenou daní	305
Predikovatelnost neúčelových dotací	306
8.5.3 Shrnutí vhodnosti typů dotací k jednotlivým účelům	307
8.5.4 Alokace dotací mezi územní samosprávy	
– horizontální dimenze dotačního systému	308
Typologie dotací dle způsobu horizontální a vertikální alokace	309
8.6 Mikroekonomický dopad dotací	310
8.7 Systémy fiskálního vyrovnávání	315
8.7.1 Obecné zásady rozdělování vyrovnávacích dotací	318
8.7.2 Vertikální a horizontální dotování	318
8.7.3 Vyrovnávání výdajové (fiskální) potřeby	320
8.7.4 Vyrovnávání příjmové (fiskální) kapacity	323
8.7.5 Základní postupy stanovení vzorců vyrovnávacích dotací	325
8.7.6 Vyrovnávání čistých fiskálních užitků	327
8.7.7 Příklady mechanismů fiskálního vyrovnávání	
ve vybraných zemích	329
Fiskální vyrovnávání municipalit v Norsku	329
Fiskální vyrovnávání municipalit v Dánsku	330
9. Měření fiskální decentralizace	334
Zdroje dat pro mezinárodní komparace fiskální decentralizace	334
9.1 Decentralizační poměry	335

9.1.1	Výdajové decentralizační poměry	335
9.1.2	Příjmové decentralizační poměry	339
9.1.3	Omezení vypovídací schopnosti decentralizačních poměrů	343
9.2	Ukazatele finanční a daňové autonomie	344
	Závěr	346
10.	Fiskální decentralizace a fiskální nerovnováha	348
10.1	Vyrovnanost rozpočtů z pohledu decentralizace fiskálních funkcí	353
10.1.1	Stabilizační funkce	353
10.1.2	Redistribuční funkce	355
	Přerozdělování v rámci generace	355
	Přerozdělování mezi generacemi	357
10.1.3	Alokační funkce	358
10.2	Fiskální pravidla	359
10.2.1	Obecné argumenty ve prospěch a proti fiskálním pravidlům	360
10.2.2	Otázky spojené s volbou fiskálních pravidel	362
10.3	Pravidlo vyrovnaného rozpočtu	364
10.3.1	Pravidlo vyrovnaného běžného rozpočtu	364
10.3.2	Saldo upravené o vlivy hospodářského cyklu	366
10.3.3	Primární rozpočtové saldo	367
10.3.4	Typologie pravidel vyrovnaného rozpočtu dle Dafflona	368
10.4	Institucionální mechanismy prevence fiskální nerovnováhy na decentralizovaných úrovních vlády	370
10.4.1	Spolehnutí se na pravidla finančního trhu	373
10.4.2	Kooperativní přístup	374
10.4.3	Přímá kontrola centrální vládou	376
10.4.4	Přístup založený na fiskálních pravidlech	377
10.4.5	Stručný přehled fiskálních pravidel pro decentralizované úrovně vlády v zemích OECD	380
	Požadavky na vyrovnanost rozpočtu.	380
	Restrikce zadlužení	382
	Daňová a výdajová omezení	383
10.5	Zadlužení územních samospráv v ČR a jeho prevence	384
10.5.1	Saldo a dluh obecních rozpočtů v ČR	386
10.5.2	Prevence zadlužení územních samospráv ČR	390
	Závěry	392

Seznam literatury	394
Přílohy	404
Seznam tabulek	404
Seznam obrázků	408
Rejstřík a česko-anglický slovník pojmů	414
Summary	425